

متن سخنرانی آقای دکتر محمدی زاده ، معاون رییس جمهور و رییس سازمان حفاظت محیط زیست
در مراسم گرامیداشت روز جهانی استاندارد

شنبه ۲۲ مهر ۱۳۹۱ - مرکز همایش های بین المللی رازی

خداوند بزرگ را سپاسگزارم که توفیقی عنایت کرد تا به بهانه روز جهانی استاندارد توفیق زیارت و عرض ارادتی به کار آفرینان و مجاهدان عرصه تولید و فعالان حوزه اقتصادی داشته باشم . وقت محدود است ، من راجع به استاندارد بنای صحبت داشتم اما اجازه می خواهم فقط راجع به شعار اصلی امسال که " ضایعات کمتر و نتایج بهتر " است مطالبی را خدمتتان عرض کنم . در مقدمه فقط همین را می گویم که شهروندان ، حقوقی بر ما چه دولت ، چه کارآفرینان دارند و آن هم این است که آنها ایمن باشند ، سالم باشند و از محیط زیست مطلوب برخوردار باشند ، برای اینکه این اهداف و این منویات حاصل شود حتما باید استانداردهایی چه ملی ، چه بین المللی تبیین شود و برای نیل به کیفیت بهتر قطعا رعایت استاندارد هم به نفع مصرف کننده است هم به نفع تولید کننده ، هم به نفع آحاد جامعه ، بنابراین با این مقدمه بسیار کوتاه و با این نکته که سازمان حفاظت محیط زیست به عنوان یک دستگاه حاکمیتی از سال ۱۳۸۹ تا الان بیش از ۱۵۰ استاندارد زیست محیطی را که به نوعی با فعالیت شما بزرگواران مرتبط است تدوین و ابلاغ کرده ، هم در حوزه محیط انسانی ، هم در حوزه محیط طبیعی و محیط دریایی ، در همین مسیر حرکت می کند و همانطوری که آقای مهندس برزگری فرمودند ما در حوزه محیط و سازمان ملی استاندارد ایران عمدتا در حوزه صنعتی دو بازوی توانای حاکمیت برای تامین سلامت ، ایمنی مردم و ارتقاء کیفیت زندگی آنها هستیم . در همین مسیر حرکت کردیم و قرارمان هست که از منافع مردم با کمک شما صیانت و حفاظت کنیم . کاری هم که دولت دهم و دولت نهم انجام داده ، گامی بلند در این حوزه است یعنی از فعالیت های اجرایی عموما فاصله گرفته و در حوزه تدوین استانداردها و ابلاغ ضوابط با قاطعیت پیش رفته و الحمد لله توفیقات زیادی هم حاصل شده است اما آن نکته ای که به نظر من در ارتباط با شعار اساسی امسال باید رعایت کرد به معنای کاهش ضایعات ، که ضایعات را ما به معنای پسماند بیشتر می دانیم و برای داشتن ضایعات کمتر ، محیط زیست مطلوب تری را جستجو می کنیم . اجازه بدهید با توجه به ضیق وقت ، من چند نکته را خدمتتان عرض کنم . ما در کشورمان در حوزه انسانی روزانه ۴۵ هزار تن پسماند داریم ، عمدتا شهرداریها متکفل این امر هستند . در حوزه بیمارستانی که زباله خطرناک تلقی می شود ، حدود ۴۰۰ تن در روز ، در حوزه کشاورزی که کسی حساسیتی روی ضایعات و پسماندش ندارد و بسیار جای نگرانی هم دارد به این اعتبار که اتلاف منابع هم تلقی می شود روزی ۴۲۰ هزارتن ضایعات در کشور وجود دارد ، یعنی ضایعات حوزه کشاورزی حدود ۱۰ برابر پسماند و ضایعات حوزه های انسانی است . در حوزه صنعت اطلاع دقیقی از پسماندها وجود ندارد چون بخش مهمی از این ضایعات با پسماندهای خانگی دفن می شود ولی پسماندهای ویژه که مستلزم پروتکل ها و در حقیقت دستور العمل های خاص خودش است و خطرناک هم تلقی می شود ، آن ضایعات ، تحت ضوابط خاصی قبلا به خارج کشور حمل و امحاء می شد و اما الان در داخل کشور ، ظرفیت سازی شده ، سال ۱۳۹۱ از اصفهان شروع شده ،

در ساوه ، در قزوین و اخیرا در تبریز ، در حقیقت از نقاط مختلف امحاء ضایعات ویژه و خطرناک صنعتی تحت پروتکل های ذی ربط بین المللی مدیریت می شود . به عنوان مثال داروهای تاریخ گذشته ، سموم کشاورزی ، دفع آفات نباتی که زمانش گذشته باشد و یا بعضی از ضایعاتی که به نوعی تشعشع دارد و یا موارد مرتبط با آن به نوعی اینها مدیریت می شود . گرچه آمار دقیقی از آنها در دسترس نیست اما حجم این ضایعات اهمیت دارد ، مهم تر کیفیت این ضایعات است که به مقدار کم هم باشد بسیار خطرناک و مهم است . حالا آن چیزی که برای این جلسه بنظر من مفید است و دقت درباره آن لازم ، این است که سرانه پسماندی که در دنیا شناخته شده است ، ۵۵۰ گرم به اعتبار هر نفر است . در همین تهران ، سرانه هر نفر ۷۵۰ گرم است یعنی ما به ازای هر یک نفر ، ۲۰۰ گرم ضایعات پسماند بیشتر در سرانه پسماندهای خانگی داریم ، جالب است که در بعضی از روستاهای کشور ما میزان پسماند ۴۵۰ گرم است و متوسط کشوری بین ۵۵۰ تا ۶۰۰ است . در صورتیکه بعضی از نقاط کشور ما مثل رشت ، حجم زباله یک کیلو به ازای هر نفر است یعنی تقریبا دو برابر سرانه دنیا . این شعار را دقت کنید " ضایعات کمتر " من سرانه را گفتم ، اگر بخواهیم با ادله ای مدیریت کنیم قطعا از سرانه بین المللی باید این حجم را پایین تر بیاوریم که هم در روستا و هم در شهر سرانه امان بیش از حجم و معدلی است که در دنیا وجود دارد . این نشان می دهد که ما ملت مسرفی هستیم و صرفه جویی نمی کنیم و زیاده مصرف کردن در دستور کار ما هم هست ، طبیعی هم هست . چقدر از ما در خانه های خودمان ، پسماند غذایی را که استفاده می کنیم دور می ریزیم ؟ می توانیم مدیریت کنیم این پسماند را نداشته باشیم . در اداره ای که کار می کنیم چقدر کاغذ و ... را می توانیم مراقبت کنیم که نمی کنیم و... کفش ، کیف و همین کامپیوتری که من و شما از آن استفاده می کنیم ، با هر ارتقایی که پیدا می کند ، آن را می گذاریم کنار و می رویم و یکی دیگر می خریم ، عادی شده برایمان . زندگی صنعتی امروز که در ذات خودش مصرف گرایی تبلیغ می شود البته نظام لیبرال دموکراسی در حقیقت مبدع این تفکر است یعنی تلاش اش مصرف بالاتر و ضایعات بیشتر است . چیزی که الان در آن گیر کرده که شعار جهانی اش این است که آنرا پایین بیاورد . برای ما که آموزه دینی ملاک اعتقادی امان است و اسراف را دین امان اجازه نمی دهد . آیا این را ما باید مدیریت کنیم یا خیر ؟ خب ، این در مورد پسماند است . من اجازه می خواهم چند مورد دیگر را خدمت شما عرض کنم شاید برای این جلسه انشاءا... مفید باشد ! حجم ضایعات محصولات کشاورزی ما ۱۸/۸۵ درصد تولید است یعنی کل محصولات کشاورزی امان بیش از ۱۸ درصدش اتلاف است . که اگر مدیریت کنیم این کاهش می تواند هم صادر شود و ارز آوری برای کشور داشته باشد و هم غذای نیاز اصلی جامعه را تامین کند . در محصولات باغی این رقم ۲۹ درصد است ، در محصولات زراعی ۱۸ درصد است ، در طیور ۱۲ درصد ، در شیلات ۷ درصد و اگر بخواهم همینطور بشمرم و اشاره کنم ... وقت نیست ! به عبارتی ۲۵ درصد در آمد نفتی کشور (یک چهارم در آمد کل کشور) در قالب ضایعات کشاورزی دارد اتلاف می شود ! ببینید چقدر وظیفه داریم ، اگر در حوزه کشاورزی که جلوی اتلاف را بگیریم ، این فقط در فرآیند تولید است ، شما بروید در دماوند درخت سیب را ببینید ، فصل برداشت است ، ببینید چقدر سیب ریخته است روی

درخت که جمع نمی شود! چقدر سیب بین درخت تا سردخانه ضایع می شود! چقدر سیب در سردخانه به دلیل اینکه سردخانه مدیریت نمی شود، اتلاف می شود! این سیب وقتی به مغازه و خانه می آید تا مصرف شود! در مجموع این ضایعات حوزه باغبانی ما ۲۹ درصد است به عبارتی اگر ما ضایعات بخش کشاورزی امان را که دارد اتلاف می شود، مدیریت کنیم، ۱۵ میلیون نفر از جمعیت کشورمان را غذایشان را تامین می کنیم. خوب، این رقم خیلی هشدار دهنده است، نکته دیگر اینکه در کشور ما ۴۰ درصد محصولات کشاورزی فرآوری می شود. این رقم در کشورهای پیشرفته چقدر است؟ بین ۷۰ تا ۸۰ درصد است، بعضی از کشورها ۸۰ درصد محصولاتشان را فرآوری می کنند، همان زحمتی که شماها می کشید یعنی معلوم می شود ما در حوزه فرآوری و عمل آوری هنوز خیلی جای کار داریم چون بعضی ها عادت دارند به تازه خوری، مثل پسته ای که همین الان هست، بنابراین بعضی ها اصرار دارند حتما تازه خوری اشان را داشته باشند، گوجه را دوست دارند تازه خوری کنند، توت را علاقه مندند تازه خوری کنند و... چرا در کشور ما روی عمل آوری که می تواند موجب ضمانتی جلوی اتلاف باشد، تازه خوری اگر چه مطبوع سلیقه غذایی ما ایرانی هاست اما اتلاف اش خیلی زیاد است! یک هندوانه را باز می کنید، چقدر از آن مصرف می شود و چقدرش - ضایعات آن - دور ریخته می شود! اینکه پسماند دارد جای خود! اینکه از منابع استفاده نمی شود یک بحث دیگری است که ما آنرا جزء پسماند و توضیحاتی که دادیم، نیاوردیم. بنابراین وظیفه اصلی ما در بحث کشاورزی این است که ۱- باید جلوی اتلاف محصولات کشاورزی را بگیریم ۲- به سمت فرآوری برویم ۳- مصرف را نهادینه کنیم و پسماند را کاهش دهیم ۴- فرآیندهای تولید را درست مدیریت کنیم تا ضایعات کم بوجود بیاید و در نهایت فرهنگ مصرف را در بین مردم صحیح مدیریت کنیم و پسماند کمتری بوجود بیاید یعنی، مدیریت در مصرف که شهرداریها و دستگاههای دیگر تکالیف و وظایفی در این خصوص دارند. می خواهیم در این خصوص چند نکته خدمت شما بگویم. آیا واقعا کشاورزی ما الان که برنج دارند جمع می کنند، کلوخ این برنج باید سوزانده شود، چرا می شود؟ آیا این کلوخ مواد غذایی مورد نیاز برای تقویت همین خاک نیست؟ البته که هست. آیا این نمی تواند مورد استفاده دام واقع شود و به عنوان یک علوفه از آن استفاده شود، چرا نمی شود؟ در حقیقت ما در موضوع آموزش و بحث ترویج و مدیریت منابع امان، درست عمل نمی کنیم و شما می بینید که برخلاف بسیاری از جاها مثلا سیب زمینی که از زمین می آید بیرون، با خاک اش می آید در آشپزخانه خانه ما و به عنوان پسماند این ۵۵۰ گرمی که باید سرانه باشد به ۷۵۰ گرم معدل و در بعضی جاها تا ۱ کیلوگرم سرانه پسماند افزایش پیدا می کند. این همان خاکی است که گاهی وقتها برای شکل گیری یکسال اش، بیش از یک میلیون سال وقت نیاز است. ما این خاک را به راحتی اجازه می دهیم بیاید در تره بار فروشی، برای همان سبزیجاتی که مصرف می کنیم، کدویی که مصرف می کنیم یا مثلا سیب زمینی، هویج و... این خاک می آید در خانه ما. این همین خاکی است که کود شیمیایی ناحبس در آن مصرف شده و سمی که استفاده شده، چون دانش کشاورز ما دانش مناسبی نبوده این سم با دوز بالا مصرف شده یعنی، این خاکی که آمده، فکر می کنیم حالا روزنامه ایی پهن می کنیم و سبزیجات را روی آن

پاک می کنیم یا هویج را رنده می کنیم ، پوست سیب زمینی را می گیریم ! فکرمان بر این است که این را روی زباله انداختیم اما این همان لکی می شود در روی دست ما که بعدا تبدیل می شود به یک عامل سرطانی ، استشمامی که می کنیم ، ناراحتی که در ریه ما حاصل می شود یا در مجاری تنفسی یا گوارشی ما مشکلی که بوجود می آید ، همان سم بی حسایی است که در کشاورزی از آن بهره گرفته شده یا کود شیمیایی نابجایی است که استفاده شده به دلیل فقر دانش و ضعف دانش کشاورز ولی آمده در خانه ما و سلامتی من و شما و محیط را آسیب رسانده یا همان کلوخی که آتش زده شده است نه تنها از آن مواد بیولوژیک و مواد ارگانیک خاک استفاده نکرده بلکه این آتش موجب از بین بردن ویتامین ها و مواد داخل خاک شده است . ما در این فرآیند دچار مشکل هستیم یعنی ، وقتی خدمت شما می گویم ۴۲۰ هزار تن زباله کشاورزی ماست ، این زباله کشاورزی می تواند به شدت کاهش پیدا کند با اطمینان می توانم بگویم این زباله کشاورزی می تواند تا ۵۰ درصد کاهش پیدا کند و اگر مدیریت شود همه این ضایعات کشاورزی ، یا مواد ارگانیک است یا خاک است یا ته مانده گیاه و اگر عملیات فرآوری و عمل آوری درست انجام شود اینها نباید بیاید به خانه من و شما تا تمیز و شسته شود ، اینها باید در همان مزرعه ، کارگاه ، صنعت و در مراکز دیگر خاک اش جدا شود و در حقیقت ته مانده و پسماندی که مواد ارگانیک است باید به خاک برگردد باید به محیط برگردد و ما مجبور نباشیم از کود شیمیایی برای مبارزه استفاده کنیم . باید از همین مواد بهره بگیریم . من این بخش را فقط در حوزه کشاورزی اشاره کردم ، اگر در حوزه های صنعت ، در حوزه های معدن ، در حوزه هایی مثلا پسماندهای بیمارستانی در پساب ها و در موارد دیگر که هر کدام اش را بخواهیم تحلیل کنیم ، اطلاعات از این گونه فراوان است عزیزان ، عدم مدیریت در مورد ضایعات که چه در امر تولید و چه در امر فرآوری مدیریت نمی شود ، این موجب اتلاف منابع است ، اینها نعمت های خدادادی است که خداوند با حکمت در اختیار ما گذاشته و ما به دلیل فقر دانش امان ، به دلیل در حقیقت عدم مدیریت امان ، اینها را اتلاف می کنیم و خلاصه عزیزان ! این همان محیطی است که پیامبر عزیزما در مورد این محیط با تکریم برخورد می کرد ، حتا در غزوات و جنگ ها به سربازان اسلام می فرمود پا روی گیاهی نگذارید ، شاخه درختی را نشکنید ، شاخه درختی که شکسته شود ، بال فرشته ای است که شکسته شده . این همان محیطی است که پیامبر (ص) به آن عشق و علاقه داشت ، حیواناتی که در اختیار پیامبر بودند هر کدامشان یک نامی داشت ، پیامبر تا زمانی که شکم این حیوان سیر نمی شد ، خودش غذا نمی خورد ، اجازه نمی داد که کسی برای اینکه از آن حیوان استفاده کند ، او را آزار دهد . این محیط خیلی احترام دارد ، خاک اش ، هوایش ، گونه های زیستی اش ، اعم از جانور و یا گیاه و غیره . امروز این شعار ارزشمندی که به مناسبت روز جهانی استاندارد انتخاب شده ، اگرچه شعاری بین المللی است ، اما یک وظیفه به زمین مانده و یک تکلیف غفلت شده ای است که دین ما سالهای گذشته گفته ، به اعتبار ایرانیت ما ، اعتقاد به محیط و تکریم محیط در آموزه های تاریخی ما ، در فرهنگ سترگ و در پیشینه ی ارزشمند ما ، وجود داشته و دارد و به همین دلیل

است که امروز هم ما در کنار تولید ، نهضتی را برای مدیریت این پسماندها نیاز داریم ، پسماند کمتر تولید کنیم ، از پسماند بهتر استفاده کنیم تا محیط زیست سالم تر و مطلوبی داشته باشیم .